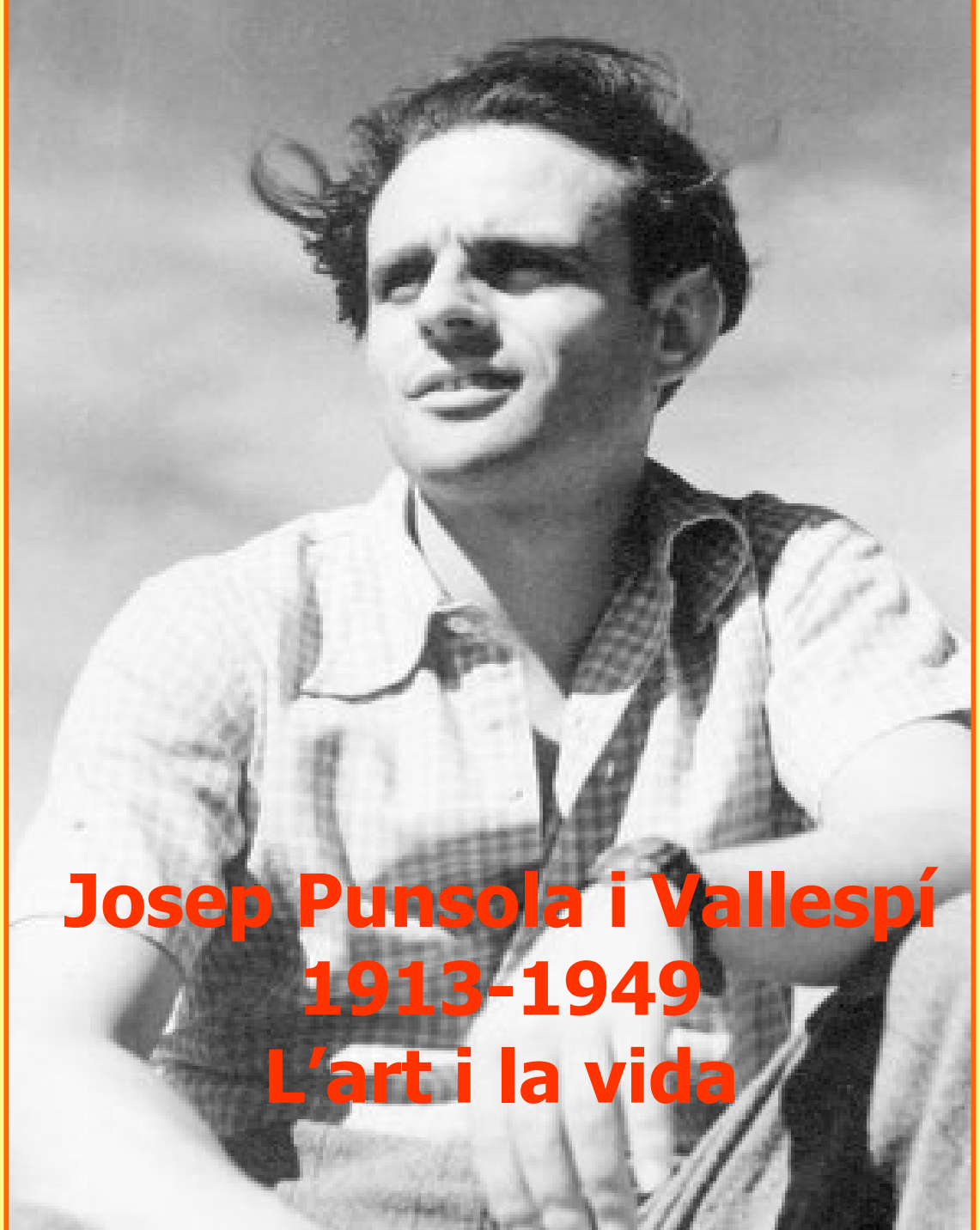

Josep Punsola i Vallespí
1913-1949
L'art i la vida

Maria-Mercè Bruguera & alumnes
de 4t C i D d'ESO (c) 2009

Aquest breu repàs a la vida i l'obra del'insigne poeta mataroní l'han elaborat:

- **Alumnes de 4t C i D d'ESO de l'IES Damià Campeny de Mataró**
- **Amb la col·laboració dels departaments de Visual i Plàstica i Llengua i literatura catalanes**

Mataró, maig de 2009

BIOGRAFIA

Un breu i intens camí

ANYS D'INFANTESA I JOVENTUT

Punsola i un grup d'amics a la Costa Brava

SOMNIS LLUNYANS

" [...]Amb records de somni, faig camí,

des del pretèrit llunyà,

sobre el lent vehicle del dolor[...]"

Josep Punsola va néixer a Mataró el 19 d'agost del 1913.

Va créixer en un dels barris més vuitcentistes de la ciutat: el carrer Prat de la Riba, al número 21 -anomenat llavors Puerto Rico- en un medi acolorit i divers, on combinà la vida familiar amb l'ambient del carrer i l'escola.

A finals dels anys vint, qüestions relacionades amb la feina del pare portaren la família Punsola a establir-se al carrer de Sant Antoni on la mare obrí una lleteria. Amb ells també vivia Ramon Teixidó, cosí seu. Josep i Ramon tenien aproximadament la mateixa edat, fet que els convertí en inseparables. Els dos cosins tenien els mateixos gustos per la lectura el que faria que descobrissin entusiasmats Verdaguer, Maragall,, Sagarra...

Punsola treballà posteriorment al costat del seu pare en un negoci de transports, tot i que això no va impedir la seva dedicació activa a la lectura i la poesia, ja que era una persona molt activa

Gent al carrer Prat de la Riba.

L’APRENENTATGE

En els anys d’escola va ser quan en Punsola va començar a interessar-se per la lectura; en “Patufet”,el “Virolet” i altres obres infantils, van ser les seves primeres lectures.
Estudiava a “l’Escola Puerto Rico” de Mataró, al carrer d'Alarcón i més tard als Maristes del carrer de Sant Josep. En aquesta escola hi va trobar diversos “germans” que li desvetllaren les afeccions culturals.
Era un bon estudiant, esprimatxat, atent i viu. Molt aviat va començar a escriure els seus primers versos.

Josep Punsola el dia de la seva comunió, al costat de la seva germana Manola.

PREU. 5 CENT.

EN PATUFET

Fará una entremaliadura cada setmana

ANY I BARCELONA 3 JANER 1904 NÚM. 1

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Rambla de las Flors, 11
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Cataluya: un any. . . 3 pessetas
Idem: un semestre. . 2 id.
Extranger: un any. . . 5 id.

¡Ja veurán los xixarel-los com jo gasto las bravatas!

Si feu bondat, caramel-los, si no al quarto de las ratas.

RECORDES...?

Recordes...? Tres cops de guix clavats a la vorera
I ens naixia, orb de pedres un castell...
Quin vertigen ens tindrà l’alba primera
que ens rebolca amb il·lusió i se’ns endú amb ell?
Quatre dies que sortíem de la calda:
quatre dies que era font el pit matern...
Tot just érem dos cabdells caiguts de falda
Que ja ens fèiem, fins de dents, amb cel i infern. [...]

La revista: “PATUFET”l’any 1903

EL POETA DURANT LA GUERRA CIVIL

Va ser portat al front d'Aragó. Va estar a prop d'Artesa de Segre tallant arbres que traslladava al front proper.

- En el viatge d'anada va trobar-se al tren amb un vell amic de la infantesa, Josep Reniu que es dirigia a una altra destinació.

Punsola va aprofitar aquest moment per demanar-li opinió sobre els seus poemes.

Aquesta casual trobada va fer que es reiniciés una antiga amistat que durà la resta de la seva vida.

LA MORT

Ah, el gran neguit d'alliberar-me de crepuscles!

No fa tanta por la mort...
És fugir...
I arribar
a una immensa platja d'or,
per a no tornar a morir,
per a no tornar a marxar.

En acabar la guerra va estar tancat al camp de concentració de Septfons- localitat del Llenguadoc, a Occitània-. Hi va passar uns mesos.

El seu cosí Ramon va portar els avals de bona conducta exigits a la Jonquera. Finalment, Josep Punsola, va arribar a la seva ciutat amb una sabata de cada color.

JOVENTUT DEL POETA

Punsola començà la seva primera feina a Can Pauleta després de finalitzar els estudis als Maristes.

La seva segona feina va ser al Banc Urquijo, la qual va haver de deixar més endavant amb d'altres per problemes polítics.

L'any 1936, Punsola conegué Arcàdia Mitjans amb qui es casà 10 anys més tard. Un any després, els neix el seu primer i únic fill, Manuel.

DELS VINYARS INNÚMERS

Oscil·la, el temps, entre un gotim asprós
i l'ensucrada senectut d'un singló en pansa.

La vida compta per passos setembrals.
I són sarments descarnats o pampolades tendres,
segons pengin de les voltes autumnals
daurades pinyes d'hores o el ventre ple de cendres
de grops brandant, amenaçants, gèlides fúries;
i són raïms diversos que arrenquen, les veremes,
de ceps arrelats en atàviques centúries. ...

Josep Punsola i Arcàdia Mitjans, la seva esposa.

Durant els anys d'immediata postguerra, Punsola es va fent famós com a poeta, guionista i actor, es guanyà l'efecte de moltes persones i conegué diversos intel·lectuals de renom que l'animaven en la seva tasca creativa.

En els últims temps de Punsola hi va haver una preocupació per part d'amics i familiars ja que veien diferent el poeta, no obstant ell mai no obvià les percepcions personals davant les inquietuds de la seva gent.

El 8 de maig del 1949, Punsola decidí iniciar una marxa excursionista juntament amb la seva dona i uns amics.

Però durant la sortida, Punsola començà a mostrar símptomes de no trobar-se bé i un metge amic li recomanà que abandonés . No obstant ell seguí caminant. En acabar la marxa, ja es trobava en un estat bastant crític i acabà morint la matinada del 10 de maig.

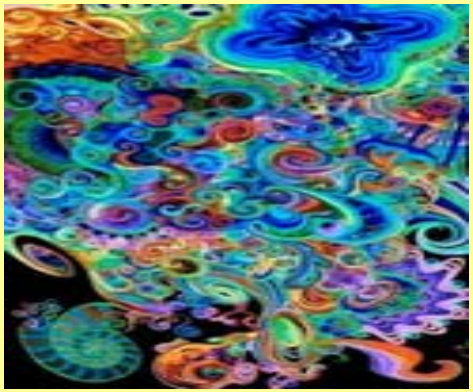

EL SEU ART:

UN ART DIVERS COMPLEX I RIC

POESIA DE CANÇONER

Dins la poesia de cançoner hi trobem diversos temes.

Un d'ells és el de l'amor (poesia amorosa): aquesta poesia Punsola la va dedicar a la seva esposa Arcàdia.

Hi són presents, en aquest bloc poètic, les característiques pròpies de la lírica amorosa: és una poesia inspirada, personal, subjectiva i lligada als esdeveniments més personals i íntims.

Josep Punsola i Arcàdia Mitjans

ELS TEUS DINOU ANYS

[...] L'aigua tremola, i el narcís es mou;
El seu blanc pur s'agita en pura flama,
En foc sagrat que nostre amor enclou...
Ets meva Tu: els teus dinou!

LA POESIA DE LA TERRA

MATARÓ

Si vas néixer de la mar com la petxina,
et voldria de la mar, com vela blanca,
oblidant-te un xic del fum que et despentina
i amb què el vers que em surt de dins se m'entrebanca.
...

PEDRAFORCA

M'espera la baixa terra
lluita de l'avenç,
desferra contra desferra.
Oh, beneït Tu, que em donés
llum d'uns instants sense reixa,
sense foscor, sense llimbs,
On el pensament no es corca.
...

Punsola va estimar la terra, l'entorn geogràfic i urbà. La va conèixer molt bé a través de la pràctica de l'excursionisme i la va fer protagonista de molts dels seus poemes.

El Pedraforca

POESIA DE CIRCUMSTÀNCIES

Josep Punsola va fer un conjunt molt nombrós de poemes dedicats als amics. En ells hi mostra la gran capacitat enginyosa, versàtil i innovadora que tenia per tractar les temàtiques que li interessaven. Li agradava escriure goigs humorístics que, sota jocs d'enginy, amagaven anècdotes divertides. Amb aquestes composicions homenatjava també les seves amistats.

AMISTAT DE MAIG

...

Avui m'has brindat la mà,

dins la nit de meravella;

és l'amistat per demà,

servida en vas, com l'estrella.

...

Vicenç Arís, Manola Punsola, i Josep Punsola

LA POESIA REALISTA

La poesia realista queda vinculada a la realitat més immediata, és molt descriptiva i sovint les emocions personals hi són poc presents.Punsola en va escriure a partir de la contemplació de les transformacions que s'evidenciaven en tots els àmbits de la societat.

Nova York als anys 40

URBS

I quan no, són les llargues graonades sense glòria,

que uneixen tenebra i tenebra.

Àrbitres de modernes Babels:
cases-raïm, gratacels.
Diria's el cel a la vora,
vistos de fora.
5 Cel de negres serafins,
vistos de dins.
Plens de passions o tons grisos,
els pisos.[...]
I encara la misèria del Carrer!

La Plaça Gran als anys 30

FILMOGRAFIA DE JOSEP PUNSOLA

Josep Punsola, a part de poeta, narrador,traductor... va ser guionista i actor de diversos films de cinema amateur català .

Va començar aquesta feina l'any 1942, juntament amb un grup d'amics format per: Enric Fité que portava amb mestria i precisió tota la part tècnica,Josep Reniu, Manola Punsola i Vincenç Arís que hi feien d'actors conjuntament amb d'altres amics. Fundaren CIDASS, una companyia amb la que arriben a filmar CINC pel·lícules que entraren a la historia del cinema amateur català. Algunes d'aquestes pel·lícules són:

- *Ensayos* 1946
- *Porta Closa* 1947, guanyadora a Cannes del 1r Premi de cinema amateur català.
- *l'Esperit del vent* 1949

entre d'altres...

De esquerra a dreta: Vicenç Arís , Manola Punsola, Enric Fité i Josep Punsola.

LA MUSICALITZACIÓ DELS SEUS POEMES

Molts dels poemes d'en Josep Punsola van ser musicalitzats per compositors de l'època –i actuals- com el mestre Torra, l'Elisard Sala i d'altres, ja que, els poemes del nostre autor tenen una rima, una mètrica i una musicalitat que afavoreixen aquest fet. Tant compositors, com el poeta, com els amics que els envoltaven eren uns enamorats de l'excursionisme, de la música, de la poesia i de la creativitat, per tant les musicacions han estat reeditades sovint al llarg dels anys i han format part del repertori de generacions d'excursionistes d'arreu de Catalunya.

Josep Punsola el 1949

LA MOTXILLA

Pa, sal, oli, vi, forquilla,
i un xic més, fins a fre ple.
No et queixessis, la motxilla,
Que jo et duc a coll-i-be!
Si ens paréssim
A la coma;
si guaitéssim
el quintà;
si ens quedéssim
a fer broma;
si miréssim
de dinar...
Ja surt tot: la truita rossa,
sal i oli i el vi clar.
Ai, senyora Panxagrossa;
no m'havies de pesar!

Si mengéssim
la truiteta;
si beguéssim
el vinet...
I si féssim
ja de dret...
Pa, sal, oli, vi i forquilla,
tot cabrà en un feix petit.
Ja, motxilla, ets menys motxilla,
i el meu pit té molt més pit.
Si no féssim
més marrada,
si grimpéssim
més de dret,
si forcéssim
la pitrada
i arribéssim
ja a l'avet...!

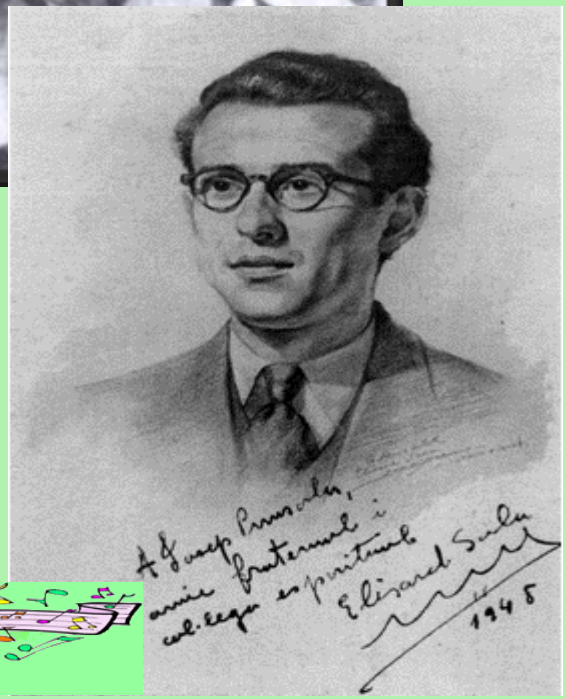

Imatge d'Elisard Sala, dedicada al *"seu amic fraternal i col·lega espiritual"* Josep Punsola